

"Ey ahmak nokta-i sevda! Hâlıkın ef'âli sana nâzır değildir. Ancak Ona bakar. Kâinatı senin hendesen üzerine yapmış değildir. Ve seni hilkat-i âlemde şahit tutmamıştır... Melikin atiyelerini, ancak matiyeleri taşıyabilir." İzah?

Cenab-ı Hak Kur'an'da "**kime risalet görevini vereceğini elbette bildiğini**" haber verir. Bir öğretmen sınıfa başkan seçeceği zaman, bu işi en iyi kimin yapabileceğine bakar, ona göre görev verir.

İşte, akrebiyete mazhar olmak için de buna liyakat lazımdır. Sultan saraya gelir, harabeye yerleşmez.

İmam-ı Rabbani'nin ifadesiyle "**Melikin atiyelerini ancak matiyeleri taşır.**"

İmam-ı Rabbani hazretleri, Mektubat'ında yer verdiği bu cümleyi, "**İlâhî isimlerin tecellisine mazhar olabilmek için, o tecelliye layık bir mahiyet taşımanın gerektiği**" şeklinde yorumluyor. Buna göre, **Melikin atiyeleri**, yani ihsanları ve hediyeleri "**İlâhî tecelliler**"dir. Onlara **matiyeye olmak**, yani **onları yüklenmek** ve onların taşıyıcısı olmak ise o feyizlere ayna olacak bir "**manevî makama**" ermekle mümkün olur.

Büyük İmamın bu hakikat dersine bazı misallerle bakmaya çalışalım:

Güneşin ışığı bir feyiz kabul edilirse, bu feyze ancak aynalar mazhar olabilirler.

Kalp de bir aynadır. Onun parlatılması, batıl inançlardan, şüphelerden ve kötü huylardan temizlenmesi nispetinde onda hidayet ve marifet nurları parlar.

Katı ve karanlık bir kalp, bu yükü kaldıramaz ve taşıyamaz.

Rızık vermek Allah'ın bir ihsanıdır, bir atiyesidir. Bu ihsan, ancak mide sahiplerinde tecelli eder. Yani bu atiyeyi ancak mide sahipleri taşıyabilirler; bu ikrama ancak onlar muhatap olabilirler. Bir taşın bu vadede bir nasibi yoktur, o bu yükü taşıyamaz.

Affetmek ayrı bir ilahi atiyeye, buna ise ancak hatasına pişmanlık duyup Allah'tan af ve mağfiret dileyen ruhlar mazhar olurlar. Bu hediye, günahında ısrar edenler ve tövbe kapısını çalmayanlar yüklenemezler.

Bu açıklamalarımızın kaynağı, Mektubat'ta, söz konusu cümleden hemen önce yer

---

alan Őu cümle oldu: **“Hayır olmayınca hayrın aynası ve mazharı olmak mümkün değildir.”**

Őeytan Őer yoluna girdiği, bu yolun inatçı savunucusu olduğu, bununla da kalmayıp insanları Őerre yönlendirmeyi kendisine vazife edindiği için, artık onun hayrı yüklenmesi, hayırdan en küçük bir iz taşıması imkânsız hala gelmiŐti. Hayrı, ancak hayır yoluna girenler, buna talip olanlar taşıyabilirlerdi

Yüklenme, taşıma gibi ifadeler hayalimizi emanet meselesine taşıır. Orada da bir yüklenme söz konusudur. Bu atıyyeyi ve bu ağır sorumluluğu insan yüklenmiŐtir.

"Ey ahmak nokta-i sevda! Hâlıkın ef'ali sana nâzır değildir. Ancak Ona bakar. Kâinatı senin hendesen üzerine yapmış değildir."(1)

Göz bebeđinin önüne konulan siyah bir cismin eŐyayı görmemizi engellemesi gibi, nefis de kalbimizin önünde bir siyah nokta gibidir ve onun hakikatleri görmesine engel olur.

Nefis, kâinatı ve onda cereyan eden hadiseleri kendine göre değerlendirir ve yanlış hükümlere varır. Halbuki, Allah'ın iŐleri, nefsin heva ve hevesine göre değil, İlâhî ilim ve hikmetle cereyan eder. Bu alemi insanın hendesesi üzere yapmadığı gibi, insanda icra ettiği fiillerde de onu Şahit tutmuş değildir.

Büyük zatların çok önemli bir duası var: **“Ya Rabbi! Beni bana bırakma!”** Yani, beni kendi aklıma, kendi tercihime, kendi heva ve hevesine bırakma.

Cenâb-ı Hak, anne rahminde bizim Őekillenmemizi bize bıraksaydı, yani organlarımızı bizim isteğimize göre tanzim etseydi, birçok organı gereksiz görür ve takılmasını istemezdi. Dünyaya geldiğimizde ise bu yanlış tercihimize bin piŐman olurduk. Meselâ, o alemde ne göze, ne ayağa, ne ele ihtiyacımız olmadığı için o organları almayı gereksiz bulabilirdik.

Nefis aynı hatayı ahiret için yapma eğilimindedir. Kendisine namaz kılması, oruç tutması, zekât vermesi emredilmekte ve bunların ahirette ona çok Őeyler kazandıracadığı haber verilmektedir. Ama nefis, dünyanın fani zevklerine aldanarak bu emirleri dinlememeyi tercih eder.

"Ve seni hilkat-ı âlemde Őahid tutmamıştır. İmam-ı Rabbanî'nin (R.A.) dediği gibi: Melikin atıyyelerini, ancak matıyyeleri taşıyabilir."

Atiye, hediye demektir; matiyye ise taşıyıcı. Melikin hediyelerini, ancak onun kervanı taşır. Hediyeler hem çok fazla, hem de çok ağırdır. Kervan olmadan bu kadar yükü taşımak mümkün olmaz.

Bugünkü vesaitleri ölçü alarak konuşursak, yüzlerce tonluk bir yükü bisikletle taşımamız mümkün olmaz, onun için tırlar yahut tren vagonları gerekir.

Bu bir temsildir. İmam-ı Rabbani Hazretleri Mektûbat'ında bu temsili şu ince ve derin manalara işaret etmek üzere vermiş bulunuyor:

Eşyanın ve olayların bilinmeyen ve akıl ermeyen tarafları ancak O'nun seçkin kullarına bildirilir. Bu hikmetleri her akıl bilemez ve taşıyamaz.

Ziya Paşanın dediği gibi;

“İdraki meali bu küçük akla gerekmez.
Zira bu terazi bu kadar sıkleti çekmez.”

- “Melikin atiyelerini, ancak matiyyeleri taşıyabilir.” cümlesinin konuyla irtibatı nedir, açıklar mısınız?

İmam-ı Rabbani Hazretlerinin bu veciz ifadesi, bu ince sırrı çok güzel özetlediği için, Üstad Hazretleri iktibas yapıyor. “Hâlıkın ef'âli sana nâzır değildir. Ancak Ona bakar.” ifadesi ile “Melikin atiyelerini, ancak matiyyeleri taşıyabilir.” ifadesi muadildir diyebiliriz.

- Afetler, genetik hastalıklar hep imtihan mıdır?

Allah'ın sanatı ile insanın sanatı arasındaki farklardan biri de Allah'ın sanatının birçok hikmeti barındırmasıdır. Mesela, dil denen organımız yalnızca tad için değildir. Aynı zamanda konuşmada da kullanılıyor. Diğer yandan, lokmanın ağız değirmeninde hareket etmesini sağlıyor. Yine yapılan araştırmalarda karaciğerimizin dört yüzü aşkın vazifesinden bahsedilmektedir. Bu açıdan bakarsak, sorunuzun cevabı biraz daha netlik kazanır. Depremler ile dünyamız nefes almış oluyor. Biriken enerji dışarı atılıyor. Ama aynı zamanda bir imtihana da neden oluyor. Bir olayın birçok hikmeti olabilir. Hatta bilmediğimiz daha çok hizmetleri de olabilir. Bizler sadece göz ile görünen neticeleri görüp, ona göre karar veriyoruz.

- “Ey ahmak nokta-i sevda! Hâlıkın ef'âli sana nâzır değildir.” İnsan kainatın eşref-i mahluku ve “Ben kulumun kalbine sığıdım.” diyor Cenab-ı Allah. Peki Hâlıkın ef'âlinin insana nâzır olmamasını nasıl anlayabiliriz?

"Ey ahmak nokta-i sevda! Hâlıkın ef'âli sana nâzır değildir. Ancak Ona bakar. Kâinatı senin hendesen üzerine yapmış değildir. Ve seni hilkat-i âlemde şahit tutmamıştır. İmam-ı Rabbânî'nin (r.a.) dediği gibi: 'Melikin atiyelerini, ancak matiyeleri taşıyabilir.' "(1)

Bu cümleleri iki şekilde değerlendirmek mümkündür.

Birincisi, insanın şerefi ve yüksekliği hevasına değil Hüda'ya tabi olduğu zaman tahakkuk eder. Yani mana şöyle oluyor, Allah kainatı senin heva ve batıl arzularını tatmin etmek için değil kendi cemal ve kemalini görmek ve göstermek için yaratmıştır. İnsan bu cihetle yani Allah'ın isim ve sıfatlarına ayna olma noktasında gerçekten kainat kadar geniş ve yüksektir. Ama heva noktasından bir o kadar cahil ve zelildir. Bu yüzden insana ayetin birisinde "**zalim ve cahil**" nitelemesi yapılırken, diğer ayette "**ahsen-i takvim**" nitelemesi yapılmaktadır. Allah'ın fiilleri insanın hevasına nazır değildir yani.

İkincisi, her cemal ve kemal kendi cemal ve kemalini görmek ve göstermek istemesi sırrınca kainat yaratılmış ve Allah cemal ve kemalini bu kainat sofrasında teşhir etmiştir. Tabiri caiz ise, bu sofranın birinci müşterisi Allah'ın dekaik-i aşinasıdır. Sonra insanın nazarı geliyor. "**Melikin atiyelerini, ancak matiyeleri taşıyabilir.**" ifadesinde zımnî olarak bu mana ifade edilmiştir.

Atiye, kelime olarak **hediye, bahşış, lütuf ve ihsan** anlamlarına geliyor. Bu cümledeki manası maksat ve gayelerdir. Yani kainatta hedef ve maksat tutulan şeylerin geneline verilen bir isimdir. Allah'ın kainatta takip ettiği hikmet ve maksatların tamamına atiye denilir.

Matiye, kelime olarak **binek ve yük taşıyan vasıta ve araç** demektir. Bu cümledeki ıstılahı manası, maksat ve gayelerin altından kalkan onları anlamlı hale sokan gerekçe ve vasıtalar anlamındadır. Yani Allah'ın kainatta takip ettiği hikmet ve maksatları ancak O'nun külli nazarı kaldırabilir. Yoksa insanların ve cinlerin cüzi nazarları kainatın umumunda tecelli eden maksat ve hikmetlere kifayet etmez. O külli gayeler insanların cüzi istifadesi için değildir ve olamaz.

Evet, kainatta insanın idrak ve ihata edemeyeceği kadar sınırsız hikmet ve gayeler vardır. Bu gaye ve hikmetlerin hepsi de sanatkar ve ustasını gösterip ona işaret ediyor. Bir sanat ve eser, kendi nefesine bir bakıyor ise, sanatkar ve ustasına binler yönle bakıyor.

Mesela, bir resim tablosunda, resim tablosunu oluşturan tahta ve tuval, tablonun nefsi ve kendisi hükmündedir. Bu resim tablosunun boş tuvali ve önemsiz tahtasına bakıp da kimse sergiye gelmez. İnsanları resim sergisine çeken şey; tablonun tuval

---

ve tahtası değildir, üzerindeki resim sanatıdır. Resim sanatındaki bütün incelik ve çizimler de ressamın işaret eden levhalar hükmündedir. Demek bir resim tablosu nefsinin yani tuval ve tahtasını bir gösterirken, üzerindeki resim sanatı ile ressamını binlerce vasfı ile tanıtır.

Aynı şekilde bir çiçeğin maddesi ve dünyaya bakan faydası birkaç iken, sanatkarı olan Allah'a bakan yüz binlerce yönü ve işareti vardır. Yani çiçek üstündeki her bir nakış ve işleme, sanatkarını bize tanıtıyor. Mesela, çiçeğin o güzel ve tatlı tebessümünde Allah'ın **Muhsin, Cemal, Müzeyyin** gibi çok isimleri tecelli ile kendini ilan ediyor. Çiçeğin maddesi değil, üstündeki nakış ve sanatları daha çoktur. Bu da nakış ve sanatlar adedince isimleri akla gösteriyor, zira her nakış ve sanat arkasında bir isim tecelli ediyor.

Bundan daha da ötesi çiçeğin üzerindeki nakışlar ve sanatlar, faraza bin ise, insanın bu nakış ve sanatlardan istifadesi bir ikiye tesadüf ediyor; öyle ise geri kalan kısmı Allah'ın külli nazarına bakıp ona hitap ediyor. Burada çiçeklerin üstündeki sayısız tecelli ve nakışlar Allah'ın atıyyeleridir, bunları bütünü ile ihata etmek ise; ancak Allah'ın külli nazarıdır ki, Allah'ın bu sonsuz nazarı bu atıyyelere matiyeye oluyor. Zira sonsuz tecelli yükünü yine sonsuz bir nazar kaldırabilir.

(1) bk. [Mesnevî-i Nuriye, Katre'nin Zeyli](#).